

Nr 138.

Ankom till riksdagens kansli den 3 juni 1932 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933 jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

Uti den till riksdagen den 4 januari 1932 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 har Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen under rubrik »Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor; 6. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.», fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen

dels godkänna de av departementschefen föreslagna ändringarna i bestämmelserna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.,

dels ock besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, domänverket och statens reproduktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, stuteriväsendet ävensom patent- och registreringsverket, försäkringsinspektionen, flottans pensionskassa och statens pensionsanstalt skola utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas, så ock att dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vägorganisationen i länen skola utgå av statens automobilskattemedelsfond,

samt att, där arbetslönerna vid försvarsväsendets verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar äro uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skola bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

I enlighet med grunderna för kamrarnas remiss av statsverkspropositionen behandlar utskottet denna framställning med undantag av de delar, som beröra befattningshavarna under jordbruksdepartementet samt pensions- och indragningsstaterna.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Vidare har Kungl. Maj:t i förutnämnda till riksdagen den 4 januari 1932 avlätna proposition (nr 1), under de huvudtitlar, vilka äro föremål för statsutskottets behandling, föreslagit riksdagen, att till bestridande av kostnader för dyrtidstillägg för budgetåren 1932/1933 såsom extra förslagsanslag anvisa

under andra	huvudtiteln	kronor	1,150,000
»	tredje »	»	180,000
»	fjärde »		
	departementet	kronor	35,000
	lantförsvaret	»	3,400,000
	sjöförsvaret	»	1,400,000
	flygvapnet	»	110,000
			» 4,945,000
»	femte huvudtiteln		» 3,800,000
»	sjätte »		» 130,000
»	sjunde »		» 2,000,000
»	åttonde »		» 6,000,000
»	tionde »		» 650,000

I anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag hava inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 164, av herr *G. Möller* m. fl., och den andra inom andra kammaren, nr 210, av herr *P. A. Hansson* i Stockholm m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst besluta, att nämnda dyrtidstillägg skall för budgetåret 1932/1933 utgå efter samma grunder som gälla för budgetåret 1931/1932;

dels två jämväl likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 234, av herr *Alexander Nilsson* m. fl., och den andra inom andra kammaren, nr 346, av herr *G. A. Johanson* i Hallagården m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att dyrtidstilläggen för statliga befattningshavare under budgetåret 1932/1933 skola utgå efter ett index-tal av 150;

dels en inom andra kammaren av herr *J. Olofsson* i Digernäs m. fl. väckt motion, nr 240, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av vad i statsverkspropositionen under Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor, punkt 6, Dyrtidstillägget till befattningshavare i statens tjänst m. fl., föreslagits, att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skola utgå efter ett index-tal av 152;

dels ock en inom andra kammaren av herr *E. E. Andersson* i Stockholm m. fl. väckt motion, nr 355, i vilken föreslagits, att riksdagen måtte besluta tilldela tjänstemän och arbetare förhöjning av till dem utgående dyrtidstillägg med nedan angivna belopp för år räknat.

A) för befattningshavare med lön enligt avlöningsreglemente utgår förhöjningen enligt följande tabell:

Löneklass	Ortsgrupp						
	A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.
1—5	396	432	468	504	540	576	612
6	360	396	432	468	504	540	576
7	324	360	396	432	468	504	540
8	288	324	360	396	432	468	504
9	252	288	324	360	396	432	468
10	216	252	288	324	360	396	432
11	180	216	252	288	324	360	396
12	132	168	204	240	276	312	345
13	72	108	144	180	216	252	288
14	—	36	72	108	144	180	216
15	—	—	—	24	60	96	132
16	—	—	—	—	—	—	36

B) för andra befattningshavare utgår förhöjningen med belopp, som är i tabellen angivet för den löneklass i vilken lönen är närmast jämförlig med den lön, som utgår till befattningshavaren. Är lönen lägre än den i 1:a löneklassen, utgår förhöjningen med belopp, som är angivet för denna löneklass;

att dyrtidstillägg i övrigt utgår efter de grunder, som fastställdes av 1931 års riksdag, dock att befattningshavare, vilken åtnjuter lön enligt 17:e löneklassen i avlöningsreglemente för lönereglerade verk, skall erhålla dyrtidstillägg med 11 procent. Den som har lön enligt 18:e löneklassen med 9 procent. Den som har lön enligt 19:e löneklassen med 6 procent. Den som har lön enligt 20:e löneklassen med 3 procent samt att den, som åtnjuter lön enligt högre löneklass än 20:e, icke skall uppbära något dyrtidstillägg.

För befattningshavare, som nu åtnjuter s. k. oreglerat dyrtidstillägg och har lön, som är högre än den i 17:e löneklassen angivna, utgår dyrtidstillägget med 28 procent och minskas därefter med 2 procent för varje helt 100-tal kronor, med vilket grundlönen överstiger den grundlön, som är angiven i 17:e löneklassen i löneplanen för lönereglerade verk;

att militärer, som åtnjuta lön på övergångsstat, skola erhålla lön endast med efter A-ort fastställt belopp samt att intet dyrtidstillägg skall utgå på denna lön.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 20 maj 1932 till riksdagen avlåten proposition, nr 262, som hänvisats till statsutskottets förberedande handläggning i de delar, som icke beröra befattningshavare under jordbruksdepartementet samt pensions- och indragningsstaterna, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för sistnämnda dag, — med ändring av ej mindre i statsverkspropositionen under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» framställt förslag angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. än även i statsverkspropositionen under de särskilda huvudtitlarna gjorda äskanden om anslag till dyrtidstillägg, i den mån anslag för ändamålet nu äskas — föreslagit riksdagen

dels godkänna de av departementschefen föreslagna ändringarna i bestämmelserna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

dels för budgetåret 1932/1933 såsom extra förslagsanslag anvisa

I) till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst

under andra huvudtiteln	kronor	1,050,000
» tredje »	»	160,000
» fjärde » försvarsdepartementet	»	30,000
» » lantförsvaret	»	3,100,000
» » sjöförsvaret	»	1,225,000
» » flygvapnet	»	100,000
» femte »	»	3,400,000
» sjätte »	»	120,000
» sjunde »	»	1,800,000
» åttonde »	»	5,650,000
» nionde »	»	800,000
» tionde »	»	600,000

II) under åttonde huvudtiteln

till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter	»	19,400,000
--	---	------------

III) under elfte huvudtiteln

till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer	»	2,900,000
till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl.	»	1,800,000
till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare	»	1,500,000
till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare	»	520,000;

dels ock besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, domänverket

och statens reproduktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, stuteriväsendet ävensom patent- och registreringsverket, försäkringsinspektionen, flottans pensionskassa och statens pensionsanstalt skola utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas, så ock att dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vägorganisationen i länen skola utgå av statens automobilskattemedelsfond,

samt att, där arbetslönerna vid försvarsväsendets verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar äro uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skola bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

Denna proposition har såvitt den angår pensions- och indragningsstaterna hänvisats till bankoutskottet, i vad den rör jordbruksärenden till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet. I fråga om dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter m. fl. anstalter kommer utskottet att framdeles avgiva utlåtande.

Beträffande utredningen i detta ärende får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I anledning av sist omförmälda proposition hava inom andra kammaren väckts följande motioner, nämligen

dels av herr *O. E. F. Järte* m. fl. (motionen nr 545), vilka hemställt, att riksdagen ville besluta att för budgetåret 1932/1933 det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg utgår, liksom för innevarande år skall för nyreglerad avlöning fastställas till 800 kronor och för oreglerad avlöning till 650 kronor i månaden;

dels av herr *C. A. Forssell* (motionen nr 549), som föreslagit, att riksdagen måtte besluta, 1:o att, om gällande levnadskostnadsindex för budgetåret 1932/1933 nedgår under siffran 156, dyrtidstillägget likväl skall beräknas efter sistnämnda siffra; 2:o att »den s. k. dyrtidsspärren för löner över 800 kronor per månad vid oreglerade verk och löner över 650 kronor per månad vid nyreglerade verk slopas;»

dels ock av *samme motionär* (motionen nr 550), vilken föreslagit, att terminologien vid dyrtidstilläggens fastställande måtte förändras på sätt i motionen angivits.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för berörda framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst återfinnas i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265). Enligt kungörelsen utgå dyrtidstilläggen med vissa procent å månadslönen. Beträffande befattningshavare med oreglerad avlöning är procenttalet för dyrtidstillägget lika med hälften av talet för levnadskostnadsökningen

enligt socialstyrelsens index, därvid procenttalet i förekommande fall avjämnats till närmast lägre hela tal. För befattningshavare med nyreglerad avlöning utgår dyrtidstillägget efter ett 18 enheter lägre procenttal. Dyrtidstillägg utgår ej å högre belopp än 650 kronor i månaden för oreglerad och 800 kronor i månaden för nyreglerad avlöning. Förhöjning av dyrtidstillägget på grund av försörjningsplikt gent emot barn under 16 års ålder tillkommer befattningshavare vid oreglerade verk med 5 kronor och vid reglerade verk med 4 kronor för månad och barn. För befattningshavare under 25 år och utan försörjningsplikt, som nu nämnts, nedsättes dyrtidstillägget med en tiondel. Vid levnadskostnadsindex av 161 eller 160 blir procenttalet för dyrtidstillägget enligt dessa regler 30 vid oreglerade verk och $(30 - 18 =)$ 12 vid nyreglerade verk. En levnadskostnadsindex av 159 eller 158 ger procenttalet 29 respektive 11, en levnadskostnadsindex av 157 eller 156 procenttalet 28 respektive 10 o. s. v.

I statsverkspropositionen till 1931 års riksdag utgick Kungl. Maj:t från att gällande bestämmelser rörande dyrtidstilläggen borde bibehållas oförändrade. Till grund för beräkningarna av utgifterna för dyrtidstillägg under innevarande budgetår lades en genomsnittlig levnadskostnadsindex av 160. Riksdagen beslöt emellertid, att, om gällande levnadskostnadsindex för nämnda budgetår nedginge under siffran 160, dyrtidstillägg likväl skulle under budgetåret 1931/1932 beräknas efter sistnämnda siffra.

Rörande grunderna för dyrtidstilläggen under nästkommande budgetår uttalades i statsverkspropositionen till årets riksdag, att dyrtidstilläggen, för att möjliggöra full överblick och effektiv begränsning av statens blivande utgifter för ändamålet, borde för hela budgetåret fixeras på grundval av en fast levnadskostnadsindex. Vid bestämmandet av den indexställning, som i enlighet härmed borde läggas till grund för nästa budgetår, hade departementschefen stannat vid att förorda ett indextal av 158. Sålunda föreslogs, att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skulle utgå efter nämnda indextal. I övrigt syntes anledning ej föreligga till ändring i de allmänna grunderna för dyrtidstilläggen.

Departementschefen har i propositionen nr 262 för egen del till en början lämnat följande redogörelse:

Socialstyrelsens levnadskostnadsindex, som under de två senare kvartalen av förra året stått vid 158, sjönk den 1 januari 1932 med en enhet och har därefter under de båda första kvartalen innevarande år hållit sig vid 157. Trots den sålunda inträdda nedgången i levnadskostnadsindex utgå till följd av 1931 års riksdags nyssnämnda beslut dyrtidstilläggen under hela innevarande budgetår på grundval av ett indextal av 160, vilket innebär, att befattningshavare med nyreglerad avlöning åtnjuta dyrtidstillägg efter 12 procent. Därest icke den av riksdagen beslutade spärren förelegat, utan 1923 års allmänna grunder i denna del varit oförändrat gällande, hade — såsom framgår av den inledningsvis

lämnade redogörelsen för dessa grunder — dyrtidstillägg å nyreglerade löner för närvarande i stället utgått efter 10 procent.

Sedan statsverkspropositionen avlämnades, hava inom ett flertal industrigränar uppgörelser kommit till stånd om nya kollektivavtal. Dessa avtalsuppgörelser, vilka beröra över 120,000 arbetare, hava inneburit lönereduktioner, för de större grupperna varierande mellan 4 och 10 procent å de förut utgående lönerna. I motsats till statstjänstemännen, vilka efter genomförandet av 1923 års i huvudsak gällande dyrtidstilläggsgrunder fått vidkännas en fortgående lönesänkning, svarande mot nedgången i de allmänna levnadskostnaderna, torde de industriarbetargrupper, vilka vid de nu träffade avtalsuppgörelserna drabbats av dessa delvis ganska avsevärda lönereduktioner, i allmänhet hava under de år, som närmast föregått den nuvarande lågkonjunkturen, kommit i åtnjutande av höjda löner. Vid bedömandet av hithörande förhållanden bör emellertid jämväl uppmärksammas den i många fall betydande minskning i löneinkomsterna för talrika arbetargrupper, som blivit en följd av den senaste tidens driftsinskränkningar inom industrien.

Även beträffande personal i tjänstemannaställning torde inom den enskilda företagarverksamheten lönesänkningar i viss utsträckning hava genomförts eller vara förestående.

I detta sammanhang finner jag mig ock böra erinra om de svårigheter, som för närvarande göra sig gällande för de stora befolkningslager, vilka hava sin utkomst från jordbruket och detta närstående näringsgrenar. Jordbrukarna hava som bekant i stegrad omfattning sett sina inkomster minska till följd av det prisfall å jordbrukets avsåttningsprodukter, som kännetecknat den nuvarande krisen.

Mot bakgrunden av de nu i korthet antydda förhållandena och om därjämte tages i betraktande den större trygghet, som statsanställningen erbjuder, torde det icke kunna förnekas, att statstjänstemännen i jämförelse med stora delar av övriga löntagargrupper under nuvarande förhållanden intaga en relativt förmånlig ställning.

Självfallet hade det efter min uppfattning varit önskvärt, om det förslag beträffande dyrtidstilläggen, som av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen förelagts riksdagen, kunnat vidhållas. Med den fortsatta försämringen av det allmänna ekonomiska läget och de till följd därav ökade svårigheterna för statsregleringsarbetet finner jag mig icke böra förorda, att dyrtidstilläggen fixeras på grundval av ett indextal, som ligger högre än nuvarande levnadskostnadsindex. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att i ett flertal främmande länder de statsanställda under trycket av den rådande depressionen och dennas återverkan på statsfinanserna måst vidkännas i vissa fall betydande löneminskningar.

Härefter fortsätter departementschefen:

Jämte Kungl. Maj:ts förslag föreligga till riksdagens prövning vissa motionsvis väckta framställningar i fråga om dyrtidstilläggen. Bland dessa framställningar avser en bibehållande av de för innevarande budgetår gällande grunderna, enligt vilka, såsom förut nämnts, dyrtidstilläggen ej räknas efter lägre indextal än 160, även då socialstyrelsens levnadskostnadsindex understiger denna siffra. Därjämte hava framförts yrkanden om dyrtidstilläggens fixerande för hela nästa budgetår på grundval av en levnadskostnadsindex av 152 eller enligt ett annat förslag 150. Medan det i statsverkspropositionen framlagda förslaget, såvitt angår befattningshavare med nyreglerad avlöning, föranleder dyrtidstilläggens fixe-

rande för nästa budgetår vid 11 procent, skulle dyrtidstilläggen enligt förstnämnda framställning komma att alltjämt utgå efter 12 procent och eventuellt kunna stiga över detta procenttal. Ett genomförande av de två senare yrkandena åter skulle innebära, att dyrtidstilläggen vid nyreglerade verk komme att utgå efter 8 respektive 7 procent.

Efter övervägande av olika alternativ har departementschefen för egen del funnit sig böra föreslå, att till grund för dyrtidstilläggens bestämmande för nästkommande budgetår lägges en levnadskostnadsindex av 156, innebärande för de nyreglerade befattningshavargrupperna ett dyrtidstillägg av 10 procent och för de oreglerade ett dyrtidstillägg av 28 procent. Departementschefen har därvid framhållit, att detta, såsom förut nämnts, är det procenttal, som med tillämpning av 1923 års dyrtidstilläggsgrunder erhålles vid den för närvarande faktiskt gällande levnadskostnadsindexen. I överensstämmelse med vad i finansplanen framhållits, har departementschefen funnit det för att möjliggöra full överblick och effektiv begränsning av statens utgifter för ifrågavarande ändamål erforderligt, att dyrtidstilläggen fixeras för hela budgetåret på grundval av ett fast indextal. Departementschefen har sålunda föreslagit, att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skola utgå efter ett indextal av 156.

I nuvarande läge har departementschefen emellertid funnit det nödvändigt att taga ännu ett steg. Då en begränsning av nu utgående dyrtidstillägg ansåges böra ske, syntes det icke vara annat än rimligt, att denna begränsning genomfördes på ett sådant sätt, att den relativt starkare träffar de högre löneinkomsterna. För närvarande gällde vissa maximeringsbestämmelser, enligt vilka dyrtidstillägg icke utginge vid nyreglerad avlöning å den del av avlöningen, som överstiger 800 kronor i månaden, och vid oreglerad avlöning å den del därav, som överstiger 650 kronor i månaden. I nyss angivna syfte har departementschefen ansett sig böra förorda, att ifrågavarande maximigränser nu något sänkas. I sådant avseende föreslår departementschefen att det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg skall utgå, för nyreglerad avlöning fastställas till 700 kronor och för oreglerad avlöning till 600 kronor i månaden.

Beträffande den utgiftsminskning, som skulle uppstå vid ett genomförande av vad departementschefen nu förordat, lämnas följande redogörelse:

»Genom sänkningen av det indextal, efter vilket dyrtidstilläggsprocenten skall fastställas, från det i statsverkspropositionen angivna talet 158 till 156 beräknas uppstå en kostnadsminskning av omkring 4 miljoner kronor. Den besparing, som skulle uppstå genom den föreslagna nedsättningen av de maximibelopp, å vilka dyrtidstillägg skola utgå, har beräknats till omkring 400,000 kronor. I jämförelse med riksstatsförslaget skulle alltså vid ett genomförande av det nu framlagda förslaget en sammanlagd utgiftsminskning av omkring 4,400,000 kronor uppstå. Härav beräknas

omkring 1,700,000 kronor hänföra sig till affärsverken och 2,700,000 kronor till i riksstaten upptagna dyrtidstilläggsanslag.

Kostnaderna för dyrtidstillägg i enlighet med de av mig nu föreslagna grunderna fördela sig enligt verkställda beräkningar på följande sätt:

	Milj. kr.
<i>Dyrtidstillägg vid affärsverken</i>	17.3
<i>Dyrtidstillägg i övrigt:</i>	Milj. kr.
1. Allmänna anslagen till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst å huvudtitlarna II—X	18.0
2. Statsunderstödda undervisningsanstalter	19.4
3. Övriga dyrtidstillägg å huvudtitlarna II—X	0.7
4. F. d. befattningshavare samt änkor och barn m. fl.	6.7
5. Pensionerade båtsmän m. fl.	1.1
	45.9
	Summa 63.2.»

Beträffande de årliga dyrtidstilläggsbeloppen vid olika indextal hänvisas till nedanstående tabell.

Jämförelse mellan nu utgående dyrtidstillägg (index 160) och dyrtidstillägg enligt vissa vid 1932 års riksdag framlagda förslag.

	Dyrtidstillägg (för år räknat)					
	vid index 160	vid index 156	vid index 152	vid index 150	enligt motion II: 355	
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	
<i>5 lönegraden: Brevbärare, banvakt, stationskarl m. fl.</i>						
C-ort	{ begynnelselön kr. 2,160	252	216	168	144	720
	{ slutlön » 2,688	312	264	204	180	636
Stockholm	{ begynnelselön » 2,610	312	252	204	180	924
	{ slutlön » 3,258	384	324	252	216	852
<i>21 lönegraden: Notarie, aktuarie, revisor m. fl.</i>						
C-ort	{ begynnelselön kr. 5,580	660	552	444	384	—
	{ slutlön » 6,756	804	672	540	468	—
Stockholm	{ begynnelselön » 6,630	792	660	528	456	—
	{ slutlön » 7,896	936	780	624	552	—
<i>30 lönegraden: Byråchef m. fl.</i>						
C-ort	{ begynnelselön kr. 9,540	1,140 (1,008)	948 (840)	756 (672)	660 (588)	—
	{ slutlön » 10,980	1,152 (1,008)	960 (840)	768 (672)	672 (588)	—
Stockholm	{ begynnelselön » 10,740	1,152 (1,008)	960 (840)	768 (672)	672 (588)	—
	{ slutlön » 12,180	1,152 (1,008)	960 (840)	768 (672)	672 (588)	—

¹ Såsom exempel på C-orter må nämnas städerna Ängelholm och Skara, Hallsbergs och Kopparbergs köpingar samt Offerdals och Sollefteå landskommuner.

Dyrtidstillägg utgår icke å den del av månadslönen, som överstiger 300 kronor för månad (9,600 kronor för år). *Siffrorna inom parentes* angiva årligt dyrtidstillägg vid föreslagen sänkning av maximigränsen till 700 kronor för månad (8,400 kronor för år).

Utskottets
yttrande.

Under återopande av vad departementschefen anfört i ärendet, får utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, att dyrtidstilläggen till befattningshavare i statens tjänst för nästkommande budgetår bestämmas att utgå efter en till 156 fixerad levnadskostnadsindex. Kungl. Maj:t har vidare föreslagit, att det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg skall utgå, fastställas till 700 kronor (för närvarande 800) i månaden för nyreglerad avlöning och till 600 (för närvarande 650) kronor i månaden för oreglerad avlöning. Utskottet har emellertid ej funnit tillräckliga skäl föreligga för en dylik ändring i nu gällande grunder, vilka utskottet anser böra i denna del bibehållas oförändrade. Denna ståndpunkt innebär alltså ett tillstyrkande av herr Järtes motion II: 545.

I motionen II: 550 har herr Forssell hemställt, att dyrtidstilläggens storlek hädanefter ej skall uttryckas genom angivande av grundtal (156 o. s. v.) utan genom angivande av deras procentuella storlek i förhållande till grundlönen (exempelvis 10 procent vid reglerade, respektive 28 procent vid oreglerade verk). Under erinran att ett genomförande av motionärens förslag skulle medföra vissa rätt vittgående författningsändringar, får utskottet avstyrka förslaget.

Herr Forssells i motion II: 549 framställda yrkande om maximigränsens hela borttagande får utskottet avstyrka.

Med avstyrkande likaledes av de i ämnet väckta motionerna I: 164 och 234 samt II: 210, 240, 346 och 355, för så vitt dessa motioner ej avse maximigränsen för dyrtidstilläggen, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) beträffande befattningshavare hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del samt med avslag å de av herrar Möller m. fl., Hansson i Stockholm m. fl., Alexander Nilsson m. fl., Johanson i Hallagården m. fl., Olofsson i Digernäs m. fl., Andersson i Stockholm m. fl. och Forssell väckta motionerna (I: 164 och 234 samt II: 210, 346, 240, 355, 549, 550), motionerna I: 164 samt II: 210 och 549, i vad desamma avse indextalet, besluta att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skola utgå efter ett fast indextal av 156;

2) med bifall till herr Järtes motion II: 545 och herrar Möllers m. fl. och Hanssons i Stockholm m. fl. motioner I: 164 och II: 210 samt med avslag å herr Forssells motion II: 549, de tre sistnämnda motio-

nerna, i vad de avse maximigränsen för dyrtidstilläggen, avslå Kungl. Maj:ts förslag beträffande sänkning av det belopp, varå dyrtidstillägg högst må utgå;

b) för budgetåret 1932/1933 såsom extra förslagsanslag anvisa till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst

under andra huvudtiteln	kronor	1,050,000
» tredje »	»	164,000
» fjärde »	försvarsdepar-	
	tementet »	35,000
	lantförsvaret »	3,100,000
	sjöförsvaret »	1,300,000
	flygvapnet »	100,000
» femte »	»	3,560,000
» sjätte »	»	120,000
» sjunde »	»	1,820,000
» åttonde »	»	5,800,000
» tionde »	»	600,000;

e) besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, ävensom patent- och registreringsverket och försäkringsinspektionen, skola utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas, så ock att dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vägorganisationen i länen skola utgå av statens automobilskattemedelsfond;

samt att, där arbetslönerna vid försvarsväsendets verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar äro uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skola bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

Stockholm den 3 juni 1932.

På statsutskottets vägnar:

S. II. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius, Bergqvist, Nilsson* i Gränebo, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Wallés, C. G. V. Hammarskjöld, Bergström, Carlsson* i Gävle och *Pauli*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Strindlund, Olsson* i Blädinge, *Wigforss, Eriksson* i Stockholm, *Olofsson* i Digernäs, *Nilsson* i Örebro, *Persson* i Fritorp, *Lindskog, Danielsson* och *Järte*.

Reservationer:

1:o) av herrar *Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Wallés, Bergström, Pauli, Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Wigforss, Eriksson* i Stockholm och *Nilsson* i Örebro, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Vid prövningen av förevarande ärende måste hållas i minnet de upprepade, försämring av dyrtidstilläggen medförande ändringar i grunderna härför, som redan tidigare vidtagits. Ensamt en år 1923 beslutad ändring i tidigare dyrtidstilläggsnormer medförde en besparing av 30 miljoner kronor. Densamma föranleddes av dåvarande budgetsvarigheter, i vilket avseende må nämnas, att inkomstskatteprocenten då utgjorde 175. Nämnada procenttal har sedermera efterhand kunnat sänkas till 145. Trots följande årens förbättrade konjunkturen hava gjorda framställningar om dyrtidstilläggsgrundernas återställande till vad som gällt tidigare alltid avvisats. Det enda undantaget härifrån utgör den vid 1931 års riksdag satta minimibegränsningen av indextalet till 160.

Då nu av departementschefen som skäl för en nedsättning av dyrtidstilläggen anföres statsanställningens större trygghet, må häremot erinras, att över hälften av personalen inom den centrala statsförvaltningen för närvarande står på icke-ordinarie stat med i regel synnerligen hårt nedskurna löner och utan något ordnat pensionsväsen. Överhuvud måste statstjänarnas avlöningsförhållanden sägas vara ogynnsamma i förhållande till andra med dem jämförliga löntagargrupper. Detta gäller personal såväl i högre som i lägre löneställning. Vad den stora trafikpersonalen inom statens järnvägar beträffar, understiga de årliga lönebelopp, som utgå till denna inom vissa större städer, med flera hundra kronor vad som till annan kommunalt eller privat anställd personal betalas för likvärdiga arbetsprestationer.

I utsikt ställda löner regleringar hava efterhand undanskjutits. Det sedan lång tid tillbaka förberedda och av en allsidigt sammansatt kom-

mitté år 1930 framlagda förslaget till löneroglering — avseende löneförbättringar, som för den egentliga statsförvaltningens del belöpte sig till omkring 18 miljoner kronor — vilar alltjämt oavgjort. Beträffande tidpunkten för förslagets framläggande till slutlig prövning hava de statsanställda allenast att hålla sig till ett av departementschefen i statsverkspropositionen till 1931 års riksdag gjort uttalande, att proposition i ämnet skall föreläggas riksdagen »så snart prisförhållandena i erforderlig utsträckning stadgat sig och under denna förutsättning så vitt möjligt» redan till 1932 års riksdag. Enligt uttalande i årets statsverksproposition äro emellertid hithörande frågor avsedda att förbli tillsvldare vilande.

Under nu angivna förhållanden måste enligt utskottets mening varje ytterligare försämring av dyrtidstilläggsnormerna verka godtycklig och vara ägnad att bland de statsanställda framkalla en berättigad missstämning och missräkning, vars skadliga verkningar ej böra av statsmakterna underskattas. De statsanställdas krav på skäligt vederlag för sitt arbete bör ej rättvisligen få sättas i efterhand i förhållande till de övriga anspråk av skiftande beskaffenhet som ställas på statskassan. Skulle det återigen befinnas ofrånkomligt att genom höjning av den direkta skatten åstadkomma balans i budgeten, äro statstjänarna helt visst villiga taga sin anpart därav, men det kan å andra sidan ej rimligen begäras, att de skola förstå skäligheten av att man genom sänkningar i dyrtidstilläggen avlastar en del av skattetungan från övriga medborgargrupper, av vilka många befinna sig i avgjort förmånligare löneställning.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört får utskottet alltså tillstyrka, att dyrtidstilläggen till befattningshavare i statens tjänst må för budgetåret 1932/1933 utgå efter samma grunder som för innevarande budgetår.

Vad utskottet sålunda föreslagit innebär bifall till motionerna I: 164 och II: 210 liksom till det i motionen II: 545 framförda kravet på bibehållande av nu gällande maximering av dyrtidstilläggen. De i motionerna I: 234 samt II: 240, 346, 355 och 549 framförda yrkandena har utskottet däremot ej ansett sig kunna tillstyrka.

I motionen II: 550 har herr Forssell vidare hemställt, att dyrtidstilläggens storlek hädanefter ej skall uttryckas genom angivande av grundtal (156 o. s. v.) utan genom angivande av deras procentuella storlek i förhållande till grundlönen (exempelvis 10 procent vid reglerade, respektive 28 procent vid oreglerade verk). Under erinran att ett genomförande av motionärens förslag skulle medföra vissa rätt vittgående författningsändringar, får utskottet avstyrka förslaget.

Med förmålan, att genomförandet av utskottets förslag skulle draga en merkostnad utöver vad i propositionen 262 föreslagits av cirka 8 miljoner kronor, får utskottet alltså beträffande de delar av Kungl. Maj:ts förslag, som nu äro föremål för prövning, hemställa,

att riksdagen må

a) beträffande befattningshavare, hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna

1) med bifall till herrar Möllers m. fl. och Hanssons i Stockholm m. fl. motioner (I: 164 och II: 210) i denna del samt med avslag å såväl Kungl. Maj:ts förslag, såvitt det rör indextalet, som herrar Alexander Nilssons m. fl., Johansons i Hallagården m. fl., Olofssons i Digernäs m. fl., Anderssons i Stockholm och Forssells motioner (I: 234, II: 346, 240, 355, 549, 550), motionen II: 549, i vad densamma avser indextalet, besluta att beträffande dyrtidstilläggets förhållande till levnadskostnadsindex gällande allmänna grunder fortfarande skola äga tillämpning, dock med iakttagande att, om levnadskostnadsindex för budgetåret 1932/1933 nedgår under siffran 160, dyrtidstillägget likväl skall beräknas efter sistnämnda siffra;

2) — — — — —

b) för budgetåret 1932/1933 såsom extra förslagsanslag anvisa till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst

under andra huvudtiteln	kronor	1,230,000
» tredje »	»	194,000
» fjärde » försvarsdepar- tementet »		35,000
	lantförsvaret »	3,700,000
	sjöförsvaret »	1,500,000
	flygvapnet »	120,000
» femte »	»	4,020,000
» sjätte »	»	140,000
» sjunde »	»	2,180,000
» åttonde »	»	6,200,000
» tionde »	»	700,000;

c) besluta, — — —.»

2:o) av herrar Nilsson i Gränebo, Svensson i Kompersmåla, Johansson i Fredrikslund, Strindlund, Olsson i Blädinge, Olofsson i Digernäs, Persson i Fritorp och Danielsson, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Med en alltjämt växande styrka gör den allmänna depressionen sig gällande på samhällslivets skilda områden. Dess hårda verkningar borde vara för alla uppenbara, och ej heller de statsanställda lära undgå att helt härav beröras. Nödvändigheten av statsutgifternas, enkanner-

ligen de statliga löneutgifternas begränsning, måste framträda alltmera påtaglig allteftersom landets ekonomiska bärkraft försvagas och skattekällorna uttömmas.

Utskottet föranlätas erinra om dessa på dyrtidstilläggsfrågans bedömande i hög grad inverkan förhållanden, då nu motstånd reses mot varje förändring i reducerande riktning av de vid 1931 års riksdag fastställda dyrtidstilläggsgrunderna. I enlighet med föregående års riksdags beslut utgår statstjänarnas dyrtidstillägg för närvarande efter indextalet 160, trots att levnadskostnaderna — efter socialstyrelsens beräkningar — motsvaras allenast av det lägre talet 157. Detta beslut av 1931 års riksdag har medfört en förhöjning av dyrtidstillägget med 2 procent i förhållande till vad som nu skulle utbetalats enligt tidigare fastställda grunder, och den uppkomna merkostnaden för statskassan måste för närvarande beräknas till omkring 8 miljoner kronor för år.

Vid sin prövning av ärendet har utskottet funnit oundvikligt, att minskningar nu vidtagas i dyrtidstilläggen, och utskottet måste också finna befogat, att denna reduktion tilltages kraftigare än vad ett bifall till Kungl. Maj:ts nu senast framlagda förslag skulle innebära. I anslutning till vissa i detta syfte väckta motioner vill utskottet för sin del tillstyrka, att dyrtidstilläggen för nästkommande budgetår fastställas att utgå efter ett indextal av 152. Detta innebär, att dyrtidstilläggen vid nyreglerade verk — dit även de vid affärsverken anställda och jämväl det övervägande antalet övriga statstjänare äro hänförliga — komma att utgå efter 8 procent mot nu utgående 12 procent och av Kungl. Maj:t i den senast avlåtna propositionen föreslagna 10 procent.

Vad åter angår den av departementschefen föreslagna nya begränsningen för det månatliga avlöningsbelopp, varå dyrtidstillägg högst må utgå, får utskottet med hänsyn till den redan för närvarande i detta avseende gällande starka maximibeskrifningen avstyrka någon dess ytterligare skärpning, i all synnerhet som någon mera avsevärd besparing ej skulle stå att härigenom vinna. Utskottet, som alltså biträtt det av herr Järte m. fl. i motionen nr 545 i detta avseende framställda yrkandet, har däremot ej ansett sig kunna tillstyrka herr Forssells i motionen II:549 gjorda hemställan att den nuvarande maximibeskrifningen skulle helt bortfalla.

I motionen II:550 — — — avstyrka förslaget.

Den utgiftsminskning, som uppstår vid genomförande av detta förslag, uppgår till cirka 16 miljoner kronor i förhållande till nu utgående dyrtidstillägg och till cirka 12 miljoner kronor i förhållande till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag. I jämförelse med Kungl. Maj:ts nu senast framlagda förslag utgör besparingen cirka 8 miljoner kronor.

Vid bifall till vad utskottet sålunda föreslagit skulle helt eller delvis tillgodoses de i motionerna I:234 samt II:240 och 346 framställda kraven

på sänkningar av dyrtidstilläggen, varemot utskottet ej ansett sig kunna tillstyrka de i motionerna I:164 och II:210 och 355 gjorda yrkandena om höjningar i dyrtidstilläggen utöver Kungl. Maj:ts förslag liksom ej heller det av herr Forssell i motionen II:549 framställda yrkandet om att siffran 156 allenast skall betraktas som ett minimigrundtal.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet beträffande de delar av Kungl. Maj:ts förslag, som nu äro föremål för prövning, hemställa,

att riksdagen må

a) beträffande befattningshavare, hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna

1) i anledning av herrar Alexander Nilssons m. fl., Johansons i Hallagården m. fl. och Olofssons i Digernäs m. fl. motioner I: 234 samt II: 240 och 346 ävensom med avslag å såväl Kungl. Maj:ts förslag, såvitt det rör indextalet, som herrar Möllers m. fl., Hanssons i Stockholm m. fl., Anderssons i Stockholm och Forssells motioner (I:164 samt II:210, 355, 549 och 550), motionerna I:164 samt II:210 och 549 i vad desamma avse indextalet, besluta, att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skola utgå efter ett fast indextal av 152;

2) — — —

b) för budgetåret 1932/1933 såsom extra förslagsanslag anvisa till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst

under andra huvudtiteln	kronor	910,000
» tredje	»	»	140,000
» fjärde	» försvarsdepar-		
	tementet	»	33,000
	lantförsvaret	»	2,500,000
	sjöförsvaret	»	1,100,000
	flygvapnet	»	80,000
» femte	»	»	3,120,000
» sjätte	»	»	100,000
» sjunde	»	»	1,460,000
» åttonde	»	»	5,400,000
» tionde	»	»	500,000;

c) besluta, — — —.»